

Sammanfattning
Rapport 2010:14

Rätten till kunskap

En granskning av hur skolan kan lyfta
alla elever

1 | Sammanfattning

Den här kvalitetsgranskningen har undersökt skolans förmåga att ge alla elever möjlighet att uppnå goda resultat.

Vi har granskat om skolorna bedriver en undervisning som utgår från individens bakgrund, behov och förutsättningar och innehåller en hög aktivitetsnivå. Vidare har vi granskat om lärarna förmedlar höga förväntningar på eleverna och om rektorerna utövar ett tydligt pedagogiskt ledarskap.

Granskningen har omfattat 40 skolor i hela landet. Det handlar inte om ett representativt urval utan rapporten beskriver hur det ser ut på just de 40 utvalda skolorna. På varje skola har Skolinspektionen följt en klass i årskurs 5 eller 9. Vi har besökt varje skola i tre dagar, varav en har använts till intervjuer med rektorer, lärare och elever. I två dagar har observationer gjorts under de flesta lektioner som klassen har haft.

Kvalitetsgranskningen har funnit att:

- undervisningen i stor utsträckning saknar elevaktivitet och gemensam reflektion
- undervisningen inte anpassas efter elevernas behov i tillräcklig utsträckning
- förväntningarna på eleverna är låga eller stereotypa
- rektorerna inte tar tillräckligt stort ansvar för undervisningens kvalitet.

Goda exempel. Vi har sett goda exempel. I dessa skolor sker en kunskapsutveckling som grundar sig på ett reflektivt arbetssätt och en hög aktivitetsnivå under lektionerna. Eleverna är engagerade vilket beror på att lärarna har lyckats kommunicera och samarbeta med eleverna. Lärarna utgår från elevernas intressen, bakgrund, behov och förutsättningar när de lägger upp undervisningen. De anpassar också ofta undervisningen i den ordinarie

klassen därför att eleverna då kan hjälpa varandra och öva sig i att verbalisera och förklara för varandra. Lärarna har höga förväntningar på eleverna. När de talar om eleverna säger de till exempel att de är "socialt kompetenta, läroaktiga och öppna". Eleverna säger här att de känner sig sedda och omtyckta av lärarna. Det finns även goda exempel på skolor med rektorer som utövar ett gott pedagogiskt ledarskap som inbegriper att de har förmedlat och förankrat både kunskapsmål och visioner för skolan. Rektorerna har här högt ställda förväntningar på skolan. Lärarna för pedagogiska diskussioner och arbetar mer ämnesövergripande.

"Eleverna ... känner sig sedda och omtyckta av lärarna."

Envägskommunikation i hälften av skolorna.

Ungefär hälften av skolorna visar påtaglig avsaknad av ett reflektivt arbetssätt och aktivitet i undervisningen. Istället för att utgå från att eleverna har något att lära av varandra premieras eget tyst arbete. Undervisningen utmärks av att eleverna självständigt arbetar i sin lärobok eller av lärarens envägskommunikation. Många elever är tysta och passiva under lektionerna. I dessa klasser känner sig eleverna inte tillräckligt trygga för att våga prata. Här har skolorna misslyckats med att följa läroplanen.

Klassen ses som en homogen grupp. I cirka hälften av de granskade skolorna utgår lärarna inte alls eller bara delvis från elevernas egna erfarenheter, bakgrund och intressen i undervisningen. Lärarna framhåller att de tycker att detta är svårt och att de ofta hanterar eleverna som en homogen grupp. Att inte utgå från individuella erfarenheter hänger starkt samman med betoningen på eget tyst arbete med läroböcker och på lärarens dominerande roll i klassrummet.

Dålig anpassning. I 24 av 40 skolor anpassar lärarna bara delvis eller inte alls undervisningen efter elevernas behov och förutsättningar. Ofta handlar det om enkla schablonlösningar som att räkna färre eller extra tal i matematikboken. Skolorna i granskningen utmärks också av att det är vanligt att lärarna inte ger utmaningar till de elever som behöver det. Många skolor har nivågrupperingar, trots att sådana har visat sig ha negativa konsekvenser för resultaten, i vissa ämnen. Risken är både att elever stannar kvar i en viss nivågrupp och därmed inte kommer vidare i sin kunskapsutveckling och att de blir stigmatiserade. Skollagen föreskriver att eleverna i huvudsak ska ha en gemensam studiegång. För elever i behov av särskilt stöd ska stödet enligt grundskoleförordningen i första hand ges inom den klass eller grupp eleven tillhör. Klassbildning utifrån ett nivågrupperat klassindelningssystem är inte förenligt med skolans författningar.

För låga eller stereotypa förväntningar. Över hälften av de granskade skolorna har för låga förväntningar på eleverna. Men det finns också stora variationer mellan lärarna inom skolorna. Generellt uttrycker lärare att de tycker att det är lättare att ha höga förväntningar på elever som presterar bra. Skolor med låga förväntningar ser på eleverna utifrån ett problemorienterat synsätt. Det kan uttryckas så här: "de har för liten egen kraft eller möjlighet" eller "det här är en jobbig klass, oerhört krävande". De låga förväntningarna är

synliga både i intervjuer och i de observationer som Skolinspektionen gör på skolorna. De uttrycks till stor del i relationer och bemötande. Låga förväntningar syns också i att skolor nöjer sig med att eleverna når nivån för godkänt.

Relationerna mellan lärare och elever kan bli bättre. En god relation mellan lärare och elev är en förutsättning för att eleverna ska kunna lära sig på ett bra sätt. Läraren måste känna eleverna bra för att kunna anpassa undervisningen efter varje elevs behov och förutsättningar. En slutsats i granskningen är att eleverna inte har tillräckligt nära och goda relationer med eleverna, så att de kan ge en undervisning som gör eleverna så trygga att de vågar prata på lektionerna och utgå från individens behov och bakgrund.

Regelbunden tillsyn av alla skolor

SKOLINSPEKTIONEN granskar löpande all skolverksamhet, närmare 6 000 skolor. Tillsynen går igenom många olika områden i verksamheterna för att se om de uppfyller det som lagar och regler kräver.

Kvalitetsgranskning inom avgränsade områden

SKOLINSPEKTIONEN granskar mer detaljerat kvaliteten i skolverksamheten inom avgränsade områden. Granskningen ska leda till utveckling.

Anmälningar som gäller förhållandet för enskilda elever

ELEVER, FÖRÄLDRAR och andra kan anmäla missförhållanden i en skola till Skolinspektionen, till exempel kränkande behandling eller uteblivet stöd till en elev.

Fristående skolor

– kontroll av grundläggande förutsättningar

SKOLINSPEKTIONEN bedömer ansökningar om att starta fristående skolor. Bedömningen innebär en grundläggande genomgång av skolans förutsättningar inför start.